

KONU SORU DAĞILIM TABLOSU

ÜNİTE / TEMA	KONU (İÇERİK ÇERÇEVESİ)	ÖĞRENME ÇIKTILARI	SENARYOYA GÖRE SORU SAYISI				
			1	2	3	4	5
1. ÜNİTE ÇEVRE SORUNLARI VE FELSEFE	- Çevre ve İnsan ilişkisi - Çevre Etiği (İnsan Merkezci Etik, Canlı Merkezci Etik, Çevre Merkezci Etik)	FEL.11.1.1. Çevre ile ilgili felsefi soru ve problemleri anlayabilme	2	2	3	3	3
		FEL.11.1.2. Çevre sorunlarıyla ilgili felsefi düşünce ortaya koyabilme	2	3	3	2	3
2. ÜNİTE TEKNOLOJİ VE HAYAT	- Teknoloji ve İnsan Hayatı - Teknoloji Bağlamında Ontolojik Problemler (Ontolojik Anlam Kaybı, Yabancılaşma) - Teknoloji Bağlamında Aksiyolojik Problemler (Güvenlik Sorunları, Değerlerin Tahribatı, Ahlaki Eylemin İmkânı)	FEL.11.2.1. Teknoloji ile ilgili felsefi soru ve problemleri anlayabilme	2	1		1	2
		FEL.11.2.2. Teknoloji ve hayat ilişkisiyle ilgili felsefi düşünce ortaya koyabilme					
3. ÜNİTE AKIL VE İNANÇ	- Akıl-inanç ilişkisine Yönelik Felsefi Sorular ve Problemler - Akıl-inanç ilişkisine Yönelik Felsefi Görüş ve Argümanlar	FEL.11.3.1. Akıl-inanç ilişkisiyle ilgili felsefi soru ve problemleri anlayabilme					
		FEL.11.3.2. Akıl-inanç ilişkisiyle ilgili felsefi düşünce ortaya koyabilme					

Erdal Aydemir
Felsefe Öğretmeni

Ceren Toker
Felsefe Öğretmeni

... / ... / 2026

UYGUNDUR
Fırat Esen
Okul Müdürü

2026-2027 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI 11.SINIF FELSEFE DERSİ
1. DÖNEM 1. YAZILI SINAVI SORULARI

Adı Soyadı:

Sınıfı:

Numarası:

3. SENARYO

İnsan, varoluşunu sürdürebilmek ve uygarlığını geliştirebilmek adına tarih boyunca doğaya müdahale etmiş, yeryüzünü kendi konforu doğrultusunda yeniden şekillendirmiştir. Ancak doğa, sadece tüketilecek sınırsız bir nesne değil; kendi içinde hassas bir ölçüye ve ahenge sahip devasa bir sistemdir. İnsanın, bu bütünsel dengenin sınırlarını zorlayarak attığı her adım, yeryüzünün sessiz işleyişinde derin sarsıntılar yaratır ve döngüsel olarak yine kendi yaşam alanını kuşatır.

1. Parçadan hareketle insan faaliyetlerinin çevre sorunlarının ortaya çıkışındaki rolünü açıklayınız ve bir çevre sorunu örneği veriniz.(15P)

İnsan, doğayı dönüştürerek yaşamını kolaylaştırırken diğer canlıların yaşam alanlarına ve doğal kaynaklara zarar verebilir. Üstelik bugün alınan kararların sonuçları, gelecek kuşakların yaşam koşullarını da etkiler. Bu nedenle doğadan yararlanma biçimimiz, sağladığı kazancın yanında doğurduğu ahlaki sorumluluklar açısından da değerlendirilmelidir.

2. Metinden hareketle çevreyle ilgili iki felsefi soru ve iki felsefi problem yazınız. (20P)

3. Bir yapının değeri yalnızca görünüşüyle ya da sunduğu işlevle ölçülmez; çevresiyle kurduğu ilişki ve kaynakları kullanma biçimi de önem taşır. Süleymaniye Külliyesi'nde doğal ışıktan ve havalandırmadan yararlanılması, suyun değerlendirilmesi ve yapıların araziye uyumlu yerleştirilmesi, bu anlayışın tarihsel bir örneğidir.

Mimar Sinan'ın bu tasarım anlayışından hareketle sürdürülebilir mimarinin günümüz kentleri açısından önemine ilişkin bir çıkarım yapınız. (15P)

Çevre sorunlarını çözmek amacıyla hazırlanan bir bildiride şu ilkelere yer verilmiştir:

I. Doğal kaynaklar, insanların gelecekteki ihtiyaçları için korunmalıdır.

II. İnsanlara yararı bilinmeyen canlıların korunmasına gerek yoktur.

III. İnsan, teknolojisi yeterli olduğu sürece doğayı dilediği gibi değiştirebilir.

4. "İnsanın doğanın bir parçası olduğu" anlayışından hareketle, bu bildiride değiştirilmesi gerektiğini düşündüğünüz maddeler hangileridir? Bu maddelerin yerine önerdiğiniz yeni ilkeleri yazınız. (15P)

Ekonomik fayda sağlama amacıyla dağlık bir ekosisteme inşa edilmesi planlanan kış turizmi tesisinin, bölgedeki orman dokusunu ve biyolojik çeşitliliği geri dönülmez biçimde tahrip edeceği öngörülmektedir. Bu projeye karşı çıkan iki kişi arasında şu konuşma geçer:

Duru: "Bu ormanın varlığını sürdürmesi, bize sağlayacağı kazançtan bağımsız olarak değerlidir."

Eren: "Bugünkü eğlencemiz ve kazancımız uğruna, bizden sonra yaşayacak insanların doğal bir çevrede yaşama imkânını azaltamayız

5. Duru ve Eren'in görüşleri hangi çevre etiği yaklaşımlarını yansıtmaktadır? Doğayı koruma sorumluluğunu dayandırdıkları gerekçeleri karşılaştırınız. (15P)

Çevre etiği, insanın doğaya karşı sorumluluklarını ahlaki açıdan temellendirmeyi amaçlayan bir alandır. Geleneksel insan merkezci (antroposentrik) anlayış, doğayı yalnızca insanın ihtiyaçlarını karşılayacak bir "araç" olarak görmüş ve bu faydacı yaklaşım günümüz ekolojik krizlerinin temelini oluşturmuştur. Buna karşın çevre etiği, doğanın sadece insana sağladığı faydayla ölçülemeyeceğini, onun kendine has bir "içsel değere" sahip olduğunu savunur.

6. Yukarıdaki metinden hareketle aşağıdaki soruları yanıtlayınız.(20P)

A) İnsan merkezci (antroposentrik) yaklaşım, çevresel sorunların ortaya çıkmasında neden eleştirilmektedir? Kısaca açıklayınız.

B) Doğanın "araçsal bir değere" sahip olması ile "içsel bir değere" sahip olması arasındaki temel fark nedir? Açıklayınız.

CEVAPLAR

İnsan, varoluşunu sürdürebilmek ve uygarlığını geliştirebilmek adına tarih boyunca doğaya müdahale etmiş, yeryüzünü kendi konforu doğrultusunda yeniden şekillendirmiştir. Ancak doğa, sadece tüketilecek sınırsız bir nesne değil; kendi içinde hassas bir ölçüye ve ahenge sahip devasa bir sistemdir. İnsanın, bu bütünsel dengenin sınırlarını zorlayarak attığı her adım, yeryüzünün sessiz işleyişinde derin sarsıntılar yaratır ve döngüsel olarak yine kendi yaşam alanını kuşatır.

1. Parçadan hareketle insan faaliyetlerinin çevre sorunlarının ortaya çıkışındaki rolünü açıklayınız ve bir çevre sorunu örneği veriniz.(15P)

İnsan, doğayı sınırsızca kullanılabilecek bir kaynak olarak görüp faaliyetlerinin ekolojik sonuçlarını göz ardı ettiğinde çevre sorunlarının ortaya çıkmasına yol açar. Kontrolsüz üretim, aşırı tüketim ve plansız kentleşme; doğal kaynakların tükenmesine, çevrenin kirlenmesine ve canlıların yaşam alanlarının bozulmasına neden olur. Buradaki temel sorun, insanın doğaya müdahale etmesi değil, bu müdahaleyi doğanın dengesini ve kendini yenileme kapasitesini gözetmeden gerçekleştirmesidir. İnsan da doğanın bir parçası olduğundan bu bozulmanın sonuçlarından etkilenir.

Örneğin, sanayi atıklarının arıtılmadan nehirlerle bırakılması **su kirliliğine** yol açar. Bu kirlilik, suda yaşayan canlılara zarar verirken insanların temiz suya erişimini de güçleştirir. Böylece doğaya verilen zarar, insanın kendi yaşamına da yansır.

Örneğin ormansızlaşma, tarım ve yerleşim alanları açmak için ağaçların kontrolsüzce kesilmesiyle ortaya çıkar. Bu durum, canlıların yaşam alanlarını yok eder ve toprağın erozyona uğramasını kolaylaştırır. Verimli toprakların kaybı da tarımsal üretimi azaltarak insan yaşamını etkiler.

İnsan, doğayı dönüştürerek yaşamını kolaylaştırırken diğer canlıların yaşam alanlarına ve doğal kaynaklara zarar verebilir. Üstelik bugün alınan kararların sonuçları, gelecek kuşakların yaşam koşullarını da etkiler. Bu nedenle doğadan yararlanma biçimimiz, sağladığı kazancın yanında doğurduğu ahlaki sorumluluklar açısından da değerlendirilmelidir.

2. Metinden hareketle çevreyle ilgili iki felsefi soru ve iki felsefi problem yazınız. (20P)

Çevreyle İlgili Felsefi Soru ve Problemler

Felsefi Sorular

- Çevre-insan ilişkisi değer temelinde nasıl kurulabilir?
- Doğanın kendi başına bir değeri var mıdır?
- İnsanın çevreye karşı ahlaki sorumluluğu var mıdır?
- İnsanın doğal kaynakları tüketmesinin ölçüsü nedir?
- İnsanın doğa üzerinde egemenlik kurması ne gibi sorunlara yol açar?
- İnsan doğanın bir parçası mıdır, yoksa efendisi midir?
- Çevresel zararların bedeli ve çözüm sorumluluğu toplumlar arasında nasıl adil paylaşılır?
- Bilimsel ve teknolojik ilerleme, doğaya verilen zarar hasasına meşru görülebilir mi?

Felsefi Problemler

- İnsan-doğa ilişkisi problemi
- Doğanın değeri problemi
- Çevreye karşı ahlaki sorumluluk problemi
- Doğal kaynakların sınırı problemi
- İnsan merkezilik-doğa merkezilik problemi
- Kuşaklararası çevre adaleti problemi
- Çevresel adalet ve sorumluluk paylaşımı problemi
- Tüketim ve sürdürülebilirlik problemi

3. Bir yapının değeri yalnızca görünüşüyle ya da sunduğu işlevle ölçülmez; çevresiyle kurduğu ilişki ve kaynakları kullanma biçimi de önem taşır. Süleymaniye Külliyesi'nde doğal ışıktan ve havalandırmadan yararlanılması, suyun değerlendirilmesi ve yapıların araziye uyumlu yerleştirilmesi, bu anlayışın tarihsel bir örneğidir.

Mimar Sinan'ın bu tasarım anlayışından hareketle sürdürülebilir mimarinin günümüz kentleri açısından önemine ilişkin bir çıkarım yapınız. (15P)

Mimar Sinan'ın Süleymaniye Külliyesi'nde sergilediği doğayla ahenkli tasarım anlayışından, sürdürülebilir mimarinin günümüz kentleri için estetik bir tercih değil, ekolojik bir zorunluluk olduğu çıkarımı yapılabilir. İklim krizi, enerji darboğazı ve çarpık betonlaşmayla boğuşan modern şehirler; yapay iklimlendirme ve aydınlatma sistemlerine aşırı bağımlı, doğal kaynakları hızla tüketen yapılar inşa etmek yerine, tıpkı Sinan'ın yaptığı gibi doğanın pasif olanaklarını (güneş ışığı, rüzgâr yönü, arazi eğimi) merkeze alan tasarımlara yönelmelidir. Bu tarihsel bilinçle hareket edilmesi; şehirlerin enerji tüketimini ve karbon ayak izini azaltacak, doğaya tahakküm etmeyen, kendi kendine yetebilen ve gelecek nesillere aktarılabilecek sağlıklı, yaşanabilir kentlerin inşa edilmesini sağlayacaktır.

Çevre sorunlarını çözmek amacıyla hazırlanan bir bildiride şu ilkelere yer verilmiştir:

I. Doğal kaynaklar, insanların gelecekteki ihtiyaçları için korunmalıdır.

II. İnsanlara yararı bilinmeyen canlıların korunmasına gerek yoktur.

III. İnsan, teknolojisi yeterli olduğu sürece doğayı dilediği gibi değiştirebilir.

4. "İnsanın doğanın bir parçası olduğu" anlayışından hareketle, bu bildiride değiştirilmesi gerektiğini düşündüğünüz maddeler hangileridir? Bu maddelerin yerine önerdiğiniz yeni ilkeleri yazınız. (15P)

Bu bildirideki I, II ve III. maddelerin tamamı değiştirilmelidir. Çünkü mevcut maddeler doğayı sadece insana hizmet eden bir araç olarak gören "insan merkezci" bir yaklaşımla yazılmıştır.

Önerilen Yeni İlkeler:

- **I. Maddenin yerine:** Doğal kaynaklar ve ekosistem, sadece insanların ihtiyaçlarını karşılamak için değil, kendi içsel değeri olduğu ve doğanın devamlılığı için korunmalıdır.
- **II. Maddenin yerine:** Doğadaki tüm canlılar, insana sağladığı faydadan bağımsız olarak yaşam hakkına sahiptir ve ekosistemin bütünlüğü için korunmalıdır.
- **III. Maddenin yerine:** İnsan, teknolojik gücünü doğaya tahakküm etmek (egemen olmak) için değil, doğayla ahenk içinde yaşamak ve ekolojik dengeyi korumak için kullanılmalıdır.

Ekonomik fayda sağlama amacıyla dağlık bir ekosisteme inşa edilmesi planlanan kış turizmi tesisinin, bölgedeki orman dokusunu ve biyolojik çeşitliliği geri dönülmez biçimde tahrip edeceği öngörülmektedir. Bu projeye karşı çıkan iki kişi arasında şu konuşma geçer:

Duru: "Bu ormanın varlığını sürdürmesi, bize sağlayacağı kazançtan bağımsız olarak değerlidir."

Eren: "Bugünkü eğlencemiz ve kazancımız uğruna, bizden sonra yaşayacak insanların doğal bir çevrede yaşama imkânını azaltamayız"

5. Duru ve Eren'in görüşleri hangi çevre etiği yaklaşımlarını yansıtmaktadır? Doğayı koruma sorumluluğunu dayandırdıkları gerekçeleri karşılaştırınız. (15P)

Duru'nun görüşü, Derin Ekoloji yaklaşımı yansıtmaktadır. Ormanı, insanlara sağlayacağı ekonomik kazançtan bağımsız olarak değerli görmektedir. Doğayı koruma sorumluluğunu, doğanın kendi başına taşıdığı içsel değere ve ekolojik bütünlüğün korunmasına dayandırmaktadır.

Eren'in görüşü, fütüristik yaklaşımı yansıtmaktadır. Bugünkü çıkarlar uğruna gelecek kuşakların doğal bir çevrede yaşama imkânlarının azaltılmasına karşı çıkmaktadır. Doğayı koruma sorumluluğunu, gelecek kuşakların yaşam olanaklarını gözetmeye ve kuşaklar arası adaletle dayandırmaktadır.

Her ikisi de kısa vadeli ekonomik kazanç uğruna doğanın tahrip edilmesini reddeder. Ancak Duru doğanın içsel değerini, Eren ise gelecek kuşaklara karşı sorumluluğumuzu temel almaktadır.

Çevre etiği, insanın doğaya karşı sorumluluklarını ahlaki açıdan temellendirmeyi amaçlayan bir alandır. Geleneksel insan merkezci (antroposentrik) anlayış, doğayı yalnızca insanın ihtiyaçlarını karşılayacak bir "araç" olarak görmüş ve bu faydacı yaklaşım günümüz ekolojik krizlerinin temelini oluşturmuştur. Buna karşın çevre etiği, doğanın sadece insana sağladığı faydayla ölçülemeyeceğini, onun kendine has bir "içsel değere" sahip olduğunu savunur.

6. Yukarıdaki metinden hareketle aşağıdaki soruları yanıtlayınız.(20P)

A) İnsan merkezci (antroposentrik) yaklaşım, çevresel sorunların ortaya çıkmasında neden eleştirilmektedir? Kısaca açıklayınız.

İnsan merkezci yaklaşım, doğanın değerini insana sağladığı yararlarla sınırlandırdığı ve insan çıkarlarını öncelikli gördüğü için eleştirilmektedir. Bu anlayış, ekonomik kazanç ve tüketim uğruna doğanın yenilenme kapasitesinin ve diğer canlıların yaşamının göz ardı edilmesine zemin hazırlar. Böylece doğal kaynakların aşırı tüketilmesini ve ekolojik dengenin bozulmasını kolaylaştırır.

B) Doğanın "araçsal bir değere" sahip olması ile "içsel bir değere" sahip olması arasındaki temel fark nedir? Açıklayınız.

Araçsal değer, doğanın yalnızca insana sağladığı fayda ölçüsünde değerli görülmesidir. **İçsel değer** ise doğanın insandan bağımsız olarak, salt var olduğu için kendi başına değerli kabul edilmesidir. İkisi arasındaki **temel fark** değerlerin kaynağıdır: Araçsal değerde doğa insanın çıkarlarına hizmet eden bir "araç" olarak görülürken, içsel değerde doğa bizzat korunması gereken, başlı başına bir "amaç" olarak kabul edilir.